

Nezvalova milostná lyrika

Hradec Králové 2019

Předmluva

Touto edicí je zastoupen praktický projekt k bakalářské práci s názvem *Nezvalova milostná lyrika*. Mým záměrem bylo vytvořit sborník Nezvalových intimních básní, ve kterých se mísí tematika jara, léta, podzimu a zimy.

Teoretická část bakalářské práce se v úvodu zaměřuje na samotný pojem „milostná lyrika“, rozebírá také historii české a světové milostné lyriky a ve zkratce se zabývá i milostným životem Vítězslava Nezvala. Hlavním cílem teoretické části práce pak bylo vytvořit přehled Nezvalových básnických sbírek ve všech jeho tvůrčích etapách, tj. v poetismu, surrealismu, v období ohrožení republiky a války, a nakonec v době poválečné. Do každého z oddílů je rovněž zahrnutý subjektivní rozbor Nezvalových intimních skladeb, jež byly následně zařazeny do tohoto sborníku.

Na začátek edice jsem umístila mou oblíbenou báseň *Place du Tertre* ze sbírky *Sbohem a šáteček*. Knižnice se následně skládá z dalších dvaceti skladeb s motivy čtyř ročních období. Při samotném výběru básní jsem se řídila především jejich tematikou a následně svými vlastními pocity.

Do intimní tvorby Vítězslava Nezvala se mísí jeho nálady, fantazie i milostné prožitky. Všechny tyto prvky básník dokázal propojit s atmosférou přírody, a to konkrétně s motivy jara, léta, podzimu i zimy. Edice nesdružuje všechny tyto básně, skládá se pouze z těch skladeb, v kterých jsou dle mého nejlépe viditelné prvky milostné poezie s podtitulem ročního období. Smyslem edice je především seznámit čtenáře s vybranými Nezvalovými básněmi a představit tak další stránku jeho tvorby.

Vítězslav Nezval byl člověkem všestranně nadaným. Kromě toho, že psal poezii, byl také výborný dramatik, prozaik, překladatel a později se dokonce věnoval i malířství. Básnická tvorba je však dle mého jednou z nejvýznamnější složek, která po tomto českém spisovateli z první poloviny dvacátých let zbyla. Do intimní lyriky tohoto autora se promítá každé jeho milostné vzplanutí. Nezvalova poezie je tak plná láskyplného citu, vášně, ale i žalu z nenaplněné lásky. Jeho básnická tvorba je jedinečná a natolik osobitá, že si tento autor pro svou genialitu stále zaslouží naši pozornost.

Mým přáním je, aby tato edice alespoň částečně ukázala výjimečnost Vítězslava Nezvala jako básníka a rovněž aby odhalila krásu, kterou v sobě jeho poezie skrývá. Věřím, že její přečtení také navnadí čtenáře k dalšímu zájmu o Nezvalovo dílo.

Co je to milostná poezie?

Pokud se zamýšlím nad pojmem „milostná poezie“, představím si dílo, ve kterém se autor snaží pomocí veršů vyjádřit své emoce i pocity z lásky. Z některých básní cítíme, že je autor zamilovaný a prostřednictvím své práce se dělí se čtenáři o své štěstí. V takovéto poezii je vše zalité sluncem a dle svých osobních pocitů a způsobu prožívání soudím, že během prvních pár řádků se milostná atmosféra musí přenést na čtenáře, který si ihned uvědomí, že láska je to nejkrásnější, co člověka může potkat.

Někteří autoři však používají poezii jako zpověď, vyznávají se ze svého smutku a milostných starostí. Není tedy výjimkou, že se dočteme o nešťastných vztazích, nenaplněné či platonické lásce, a dokonce také o smrti, protože i ta dokáže lásku rozdělit. Milostná poezie tedy nemusí být vždy veselá, mnohdy je plná lítosti a zármutku, stejně jako láska mezi lidmi.

Autor, který píše o lásce nebo o svých milostných problémech, je s velikou pravděpodobností opravdu prožil. Proto si myslím, že milostné poezii čtenář může skutečně věřit. Štěstí ani smutek se totiž nedají předstírat. Pokud si čtenář přečte milostnou lyriku, a opravdu na něj dýchne láskyplná či žalostná atmosféra, je to důvod, pro který stojí za to poezii číst. Šťastná i nenaplněná láska patří k životu, každý jsme ji jistě aspoň jednou prožil. Proto jsem přesvědčená, že milostná lyrika je žánrem, který může číst každý.

Pokud chce čtenář číst milostnou poezii, měl by počítat také s tím, že může narazit na sexuální tematiku, která k tomuto básnictví neodmyslitelně patří. V intimní lyrice tedy není výjimkou, že básníci otevřeně píšou o krásách ženského těla a mnohdy nechybí ani zmínka o sexuálním aktu.

Přestože kořeny milostné poezie sahají až ke kolébce samotné literatury, ona je stále nadčasová a může nám být v kterékoliv době lékem na milostná trápení. Jaké jiné knihy by totiž v našich srdcích měly znovu zažehnout lásku, když ne verše motivované ní samou? Lidé však v dnešní době dávají spíše přednost zlobě a násilí. V literatuře pak upřednostňují raději komerční bestsellery než sbírky básní, zasvěcené lásce, v jejímž opojení jsou autoři schopni vytvořit emocionálně opravdové dílo, které nemá obdoby.

Je to právě milostná poezie, která může mít na člověka dle mého skutečně pozitivní vliv. Poezie, plná upřímného a nepředstíraného citu, jakým sama láska je. Možná, že bychom se jí měli nechat i my někdy unést. Svět by byl lepší.

Place du Tertre

Lásko setkáme se spolu
až se světu poštěstí
sedět u jednoho stolu
na jediném náměstí

(Sbohem a šáteček)

Jarní noc

Co se to třpytí ve studni!

Noc májová noc zahrad

Svlékám tě budem necudní

Pojďme si spolu zahrát!

Májová noc jak zlatý úl

rozpouští v medovém jezu

hvězdy na křišťálovou sůl

s vůněmi lásky a bezu

Noc balónů noc promenád

jak v Benátkách a v Nizze

Ty nevíš co to má znamenat

že zavírám okenice.

(Hra v kostky)

Nebe se usmívalo na řeku

Nebe se usmívalo na řeku,
mladě i unaveně.

Tak přilne člověk k člověku,
tak přilne muž k ženě.

Znali se loni,
však letos, letos byl máj.
Řekl jí: Co to voní,
parfém, čaj?

Od okna, u něhož seděla,
ne mladá, ne stará,
prostě odpověděla:
Je to vůně jara.

(Nedokončená)

Jaro

Kuchtík rumělký se oblék v modrý plášť

a čistí paletu

Je jaro

Všecky dívky chystají se k výletu

Penzionát

bazar v zrcadle

Z oken poletují listy sonát

při metronomovém kyvadle

V ložnici je na zdi malé jaro v kleci

Kanárek a housle kobylky a šneci

Vanilka se tluče s cukrem v hmoždíři

lyceistky půjdou ráno k malíři

Blaženka jde právě

z ateliéru

Ateliér v trávě

Jitro v plenéru

Vítr čistí lyceistkám střevíce

Bože pohleď na své malé světice!

Jak jsou krásné nesouce své ranní noty!

Malíř žebra: svlékněte se prosím slečno do nahoty

Jak jsou sladké jak jsou krásné jak jsou milé

Malíř sundal z nosu svoje černé brýle

A už běží Berta z ateliéru

za Blaženkou – jitro v plenéru

Z okna poletují listy sonát

všecky lyceistky budou večer stonat

(Hra v kostky)

Večerní

Máš cikádové oči a zpívají a zvoní,
jako ta rosnička v hluboké trávě,
v hluboké trávě na palouku zjara,
pod jabloní.

Studánko čistá, nikdo tě nezakalí,
jen moje zasněné rozjímání,
když mně tvá píseň po klekání
nedá spat.

Chtěl bych tě zavolat,
nesmím.

Zpěvné oči, po klekání,
dejte mi už spát,
jasné, cikádové oči,
rosnička do vody skočí
a já smutný, jak jen býti může,
pomodlím růženec, ach, k tobě, pane bože,
každé zrnko, slza vřelá,
vykoupená, zkrvavělá,
to že na mě ze všech nejmilejší
pro mé tiché rozjímání
na smrt zanevřela.

(Most)

Jaro

Vzývejte bubny. Třesk polnic tetrarchů!
Jaro vystupuje v mýdlových pěnách z lázní
a malá Kiki vklouzla z byrů do mechu
na měkký otoman, kde sladce blouzní.

Svá dívčí prsa lechtá kapradím,
zpívajíc křehké písně karmelitek.
Úl vznesl se jak dým a baldachýn.
Šestnáctiletá rusalka má svátek.

A svatojánské mušky věncí šat,
pod nímž se chvěje ochmýřené místo.
Srny jdou s pomněnkami tancovat.
Ó hrejte, sladký violoncellisto.

Galantní vodník v rákosí,
noc z růží pleťovek. Ó jít a dotýkat se.
Hasiti žízeň oázy
na bříše v perleťové kapce.

Cypřiše s harfou. Ó pentle s bělásky,
chvějte se, jasmíny, kvetoucí na bulváru.
Jaro. Ach, bloudit šťasten bez lásky
a dýchat noční liliovou páru.

Poupatům zpívat něžné koledy,
klást oči na pleť ňader pod hedvábím
a píti mléčné planetoidy
na otomanu v paviloně s loubím.

(Menší růžová zahrada)

Krajina

Mezi jahodami v lese
je atlasový divan
Nad ním se třese
a zpívá skřivan

Na té louce je španělská stěna
a na otomanu v dolíčku
spí nahá žena
a na prsou má rosničku

Rosnička zpívá
pomněnky se krčí
dáma spí a zívá
Zvolna prší

(Blíženci)

Mezi šeríky

V pralese bezů mezi čmeláky
a muškami a tulipány
ležím a dívám se na mraky
jež rozkládají se jak otomany

Koho to vidím nebesa
na baldachýnu nad zahradou?
Je to jen mrak či komtesa?
Ach odkud znám tu tvář tak dětsky mladou?

Tvé oči světlé primule
jež ani rozkoš nezavírá
usmívají se strnule
Tvá dlaň mi z čela krůpěj stírá

Kdykoliv bez se zachvěje
pruh vůně mění se v tvé tělo
jež právě tolik vonné je
jak by se denně v bezích procházelo

Ó kdybych v této zahradě
jež mi dnes tebe připomíná
(Jsi na cestách? Či v úradě?)
směl dát ti sklenku tokajského vína

jímž je ten malý tulipán
který tak voní panebože
ten šerík jenž je květy obsypán
proměnil by se v naše lože!

(Veliký orloj)

Zahradní jiřiny

Ó rolety ó peřiny

v zahradě vidím klobouk jiřiny

Už je jich dvacet samá štíhlá těla

a zvonky znějí což jsou do kostela?

Ne tolik barev to se nehodí

Kdo je ta slečna jež jím vévodí?

Což podle básní počmáraných lístků

poznávám v tobě hezkou lyceistku

Ba ne jsem v duchu někde v Granadě

a Španělky jdou po promenádě

Však podle vůně je to šminka retů

již políbil jsi chvatně v kabaretu

Je těžko rozeznat vás školačky

vždyť všechny mají stejné kloboučky

I znalci často zmýlili se v sochách

a jedna tatáž šipka na punčochách

Ó lékaři vy staří mudrci

lze poznat ženu aspoň po srdci?

Je příliš rozšířené to je vada

Když celý svět i tebe měla ráda

Ó rolety o peřiny

v zahradě vidím klobouk Jiřiny

(Skleněný havelok)

Vteřina

Miláčku ty máš v ústech zralou třešni

Jak chutná ti?

Takové odpoledne jako dnešní

se nevrátí

Miláčku ty máš v ústech plno jahod

a v očích vřes

A já jenž žiji celý život z náhod

jsem šťasten dnes

(Veliký orloj)

Pastorále

V rybízovém keři

Poletuje peří

To se snáší z výšky

Peří pampelišky

Rybíz po něm točí

Svoje rudé oči

Jsou to oči ptáků

Spících na bodláku?

Či tu někdo plakal

Aby tě sem vlákal?

V rybízových keřích

Hvězdy na kadeřích

Jako pampeliška

Jež se děsí čížka

Zakrýváš ty oči

Jež se po mně točí

Neděs se těch knotů

Na řeřavém hrotu

Ňader skrytých v listí

Chci ten rybíz jísti!

(Pět minut za městem)

Listopad

I blankyt je dnes děravý

A stromy holé

Třpytí se už jen zeravy

Tam dole

Jdeš v neurčitém průvodu

Potají slze

Listí se ztrácí ze schodů

Tam v mlze

I kříže jsou dnes zpuchřelé

A srdce pustá

A tebe studí na čele

Má ústa

(Zpáteční lístek)

Podzimní listy

Zatím co podzim strásá své listí do rezivého piana,
čtu vám své básně,
jste podivuhodnější než Delfina,
vzpomeneš herečky Faustinové vystupující z lázně,
není tu vodotrysku a přece
jsem poněkud romantický básník, víte to,
připomínáte Mme de Stael a podzim, ale jste plna elegance,
modř vašich očí se podobá obrázkům, v nichž je vše zakleto.
Proč milujete podzim, jenž je pln hudby, při níž by vaše nenucené chování
vázlo
říkáte: ubohý Dantone, jak jste bláznivý, to je vaše kouzlo,
polibky vás mění jak píšťala chřestýše,
nikdo by se nenadál tolika něhy,
je to půvab podzimních kytic, jež jsou věčné jako sněhy,
tolik zázraku dává jen noc, když se odkryje, padajíc na lože,
souhvězdí napjatá diamantově
jak píseň hracích hodin,
píši vám své podzimní listy,
zatím co podzim strásá listí do rezivého piana,
chryzantémy, vůně nočních fial a váš chyprový parfém,
milujete Loreley stejně jako já,
kolovrátkář ji opakuje po třinácté, ach, nešťastné číslo
jak láska, tato nemoc z konce tisíciletí
a přece, buďte šťastna, tato nevyléčitelná choroba zrodila všecku poezii.

(Menší růžová zahrada)

Bon repos

List po listu opadává,
co časů přešlo, co jich přejdem zase,
trojcípé hvězdy po rybníku jezdí
a žádný cíl – to věčnost bloudí v čase.

Labuti, krásko,
dvě stě let ubíhá za jediný den,
zámecká okna ti házejí smuteční kytice, vodotrysků sen,
těch lásek úsměv dvorný – vzpomínám...

Ty jsi tu byla před dvěma lety ještě,
víc nejsou slzy mé než tato sprcha deště,
z východní komnaty pláčí důvěrné hodiny, lampa,
z tvých oken, z mých očí list po listu opadává.

(Most)

V září

Podzim už platí listím
svou útratu.

Je konec láskám, konec nenávisťím,
podzim už platí listím
a není návratu.

I ze tvých očí padá
cosi jak list.

Je pustý park, je zpustlá promenáda,
z tvých očí slza padá
a listí z ptačích hnízd.

(Chrpy a města)

Rondel

Natrhál jsem ti za tvé příslibení
kapradiny a divukrásný vřes
Chci aby tě mé políbení
budilo každé ráno jako dnes

Podzim své barvy za pestřejší mění
jak žena když jde na maškarní ples
Chci aby tě mé políbení
budilo každé ráno jako dnes

Odlétli ptáci Zbyla prázdná mez
kvetlo tam kapradí a jeden pozdní vřes
Co mi dáš z lásky za mé příslibení?
Chci aby mě tvé políbení
budilo každé ráno jako dnes!

(Hra v kostky)

Poutník

Oči jsou tmavé, noc je temnější,
poutníka smutek hodin vábí:
do krčmy nechod' za mnou, milá má,
raději zemři. Usneš pro můj sen.

A do mých vzpomínek též nechod' spát,
hvězdy jsou tmavé, zrána uplovou,
majákem buď mi raděj, milá má,
ten povždy láká.

Snad až tě potkám, cesta tmavá je,
snad až tě potkám nepoznanou zas,
potom i já si umřít namanu
pro tvoje oči.

Vždyť ani smrt se nenavráťí,
tak jako sníh, jenž roztál nad krbem,
poutníka vábí vzdálenější zem,
majákem buď mi raděj, milá má,
oči jsou tmavé, zemři, milá má.

(Most)

Už brzy

Už brzy přijde čas a půjdem bez hladu
kolem těch překrásných světél a výkladů

Salámy paštiky pomoranče vína
to všechno snesu ti do líbezného klína

Za tvoje strádání za trpká muka má
projde to po druhé našima rukama

Má milá dělnice ty kloboučnický stroji
ne neptej se mne již kolik ten klobouk stojí

Pletla jsi šilas ho proto jej také nos
dnes už švec nemusí choditi v zimě bos

Hedvábné košile nás budou nadlehčovat
to nejsou sliby ne ne to jsou vážná slova

Ach pak až potřeme ty cizopasníky
budem se milovat a čísti básníky

Už brzy přijde čas kdy zajdou paraziti
pak proměníme svět a bude sladko žiti

(Pět prstů)

Na kluzišti

Dva páry kreslí spirálu
s iniciálou jmen
Jak rozluštit tajnou kabalou
obrazů na skle růží pěn

Milenci plují po vodě
vlny se skládají v písmo bez obsahu
Zanechej osud světa náhodě
jak šlépěje osudy chodců v prachu

Náměsíčníci pozor Past
Svět pokaždé jinak je nalíčen
Luštiti tajemství toť umět krást
univerzálním paklíčem

(Blíženci)

Vánoční výklady

Jsou oči jak dlouhé zimní dny kdy se již od rána smráká
Jsou okna jak fatamorgana
Nemáš nic tam je všechno
Je to jako tvoje obraznost
Je to jak dlouho klidná sopka jež nakonec zahodila dýmku
Je to jak nejpalcivější léto které si dovedeš představit
Břeh končí dál nesmíš
Je to jak oáza na dosah ruky a přece tak nekonečně daleko
Sníh padá
Umělá slunce spalují zlato a luxus
Sněží na blažené půlnoční ostrovy
Je tu vše co dělá ženu krásnou a muže pyšným
Je tu vše co může dát chuť nekonečna dítěti
Zázračné světlo se vysmívá slunci bezmocnému jak vyhaslý krb a vločka
Je tam všechno a všechno je klamné
Stojíš jak zloděj ohně který si nesmí urvat ani paprsek

(Praha s prsty deště)

Vločka

Za tvou sladkost, za tvou něhu
nesu ti kytici sněhu.

Jak vločka vzdušná je...

Když na ni dýchneš, roztaje.

(Nedokončená)

..

Bibliografie

- NEZVAL, Vítězslav. *Blíženci: poesie*. 1. vyd. Praha: L. Kuncíř, 1927, 55 s.
- NEZVAL, Vítězslav. *Hra v kostky: básně 1927 a 1928*. 1. vyd. Praha: R. Škeřík, 1928, 139 s. Plejada.
- NEZVAL, Vítězslav. *Chrpy a města*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1974, 232 s. Malá edice poezie.
- NEZVAL, Vítězslav. *Menší růžová zahrada: poesie*. 1. vyd. Praha: J. Fromek, 1926, 93 s., 1 list. Odeon.
- NEZVAL, Vítězslav. *Most: básně 1919-1921*. 1. vyd. Brno: S. Kočí, 1922, 74 s. U.S. Devětsil.
- NEZVAL, Vítězslav. *Nedokončená: básně z pozůstalosti*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1960, 90 s.
- NEZVAL, Vítězslav. *Pět minut za městem: básně 1939*. 2. vyd. Praha: F. Borový, 1940, 195 s.
- NEZVAL, Vítězslav. *Pět prstů: básně*. 1. vyd. Brno: B. Kilian, 1932, 91 s. Měsíc.
- NEZVAL, Vítězslav. *Praha s prsty deště: básně 1936*. 1. vyd. Praha: F. Borový, 1936, 204 s.
- NEZVAL, Vítězslav. *Sbohem a šáteček: básně z cesty*. 3. vyd. Praha: Družstevní práce, 1934, 205 s.
- NEZVAL, Vítězslav. *Skleněný havelok: básně*. 1. vyd. Praha: F. Borový, 1932, 210 s.
- NEZVAL, Vítězslav. *Veliký orloj*. 1. vyd. Praha: F. Borový, 1949, 259 s. České básně.
- NEZVAL, Vítězslav. *Zpáteční lístek*. 1. vyd. Praha: Fr. Borový, 1933, 234 s.

Obsah

Předmluva	3
Co je to milostná poezie?	5
Place du Tertre	7
Jarní noc	8
Nebe se usmívalo na řeku	9
Jaro	10
Večerní.....	11
Jaro.....	12
Krajina	13
Mezi šeríky	14
Zahradní jiriny	15
Vteřina	16
Pastorále	17
Listopad	18
Podzimní listy	19
Bon repos	20
V září	21
Rondel	22
Poutník	23
Už brzy	24
Na kluzišti	25
Vánoční výklady	26
Vločka.....	27
Bibliografie.....	28

Edice Nezvalových milostných básní

Úvodní slovo a typografii edice sestavila Karin Kavcová

Obrázek k obálce vytvořila Marika Halbrštátová

Vytiskl Protisk, s.r.o., Wonkova 340, Hradec Králové

30 stran, vydání první

Hradec Králové, 2019